

WAAT projekt – upoznavanje s baštinskim konceptima, vrijednostima i autorstvom

Marieke van der Duin

Projekt WAAT - We are all together to raise awareness of cultural heritage pružit će znanja i vještine za produkciju kratkometražnih filmova koji će se koristiti za obrazovanje odraslih o vrijednostima kulturne baštine u različitim europskim zemljama. To će se postići kroz projektne video produkcije, a ovi bi filmovi nadalje trebali omogućiti razmjenu baštinskih vrijednosti i promicati kontakt na održiv način.

Prva aktivnost projekta WAAT bila je trodnevna online obuka o baštinskim konceptima i vrijednostima, koja se održala od 6. do 8. travnja 2021. Ovaj edukacijski program je organizirala Quiosq Heritage Projects, nizozemska tvrtka koju su osnovali Bob Crezee, Marieke van der Duin i Ilja Nieuwland, koja je jedan od šest partnera u WAAT projektu. U programu su sudjelovali predstavnici svih partnerskih institucija, a ovdje je prikazan kratki sažetak obuke, njezinih ciljeva i ishoda.

Projekt WAAT i obuka

Umjesto dokumentiranja predmeta, projekt WAAT želi producirati filmove kao sredstvo kontakta i stalne razmjene baštinskih vrijednosti i priča. Ključ ovog projekta je pojam vrednovanja i razumijevanja baštine kao dinamike identifikacije i pripadnosti te je stoga ova obuka za cilj imala proširiti koncept baštine od statičnosti i predmetne orijentacije na njezinu dinamičnu i sociološku prirodu.

Nakon ove (re)konceptualizacije baštine, razmatrane su vrijednosti i vrednovanje baštine te su sudionici eksperimentirali s konkretnim oblicima kako bi mogli iskusiti prednosti i nedostatke različitih pristupa, što je pomoglo u stvaranju popisa izbora, uspjeha i prepreka s kojima će se susresti budući suradnici projekta.

Glavne teme: baštinski koncepti

Najtradicionalnije razumijevanje upotrebe filma u pogledu baštine je ideja da su predmeti baštine robusni informacijski objekti („arhivi” ili „dokazi” prošlih kulturoloških procesa ili „izvori” prošlih događaja) koji se mogu otkriti ili podijeliti putem medija kao što su izložbe, tekst ili vizualni sadržaji. Drugi način gledanja na baštinu sugerira da joj se pristupa kao kontinuiranom kulturološkom procesu koji ima privremene, promjenjive ishode u sadašnjosti. Ključna razlika između ovih stavova je u statičnom, *esencijalističkom* pogledu, gdje predmete baštine gledamo kao nositelje robusnih *informacija*, dok dinamični pogled baštinu shvaća kao trajnu konstrukciju (i dekonstrukciju) *vrijednosti*. Različite skupine ljudi djeluju prema svojim konstrukcijama i pokušavaju predstaviti vlastitu verziju kao najizvorniju ili najistinitiju. Kao takva, baština je – nužno – poprište rasprava i razdora.

U potonjem, *konstruktivističkom* pristupu, baština je suvremeni ishod pregovora između heterogenih skupina ljudi. Takve skupine mogu biti manje ili više obrazovane (u akademskom smislu), a njihova povezanost s baštinom može biti emocionalna, a ne racionalna; ono što ljude veže za baštinu može biti sjećanje, nostalgija ili osjećaj identiteta i pripadnosti.

Baštinske vrijednosti

Prepoznavanje ovih raznovrsnijih i fluktuirajućih odnosa prema baštini problematizira specijalističko znanje i autoritet: baština se, umjesto statičnog skupa predmeta o kojoj skrbe stručnjaci, doživljava kao trajno umjeravanje vrijednosti i mnogih razmišljanja o baštini onih koji su povezani s njom. Kao takva, „o baštini brine onaj koji se brine”; njezini skrbnici jednako su različiti kao i njihovo vrednovanje. Ovakav pogled baštinu čini višeznačnom i njezin pristup demokratičnijim.

Kada se udaljimo od ove ideje, baština se može promatrati kao sidrište vrijednosti, a ne kao nositelj informacija. Istraživanje baštinskih vrijednosti rasvjetljava različite vrste „primarnih” vrijednosti koje mogu biti estetske, povijesne, znanstvene ili društvene. „Težina” ovih vrijednosti može se prilagođavati sekundarnim vrijednostima kao što su porijeklo, rijetkost, stanje i sposobnost interpretacije.

Australska profesorica Laurajane Smith povezuje određene (povijesne i estetske) vrijednosti s velikom pričom nacionalne države i sugerira da je izbor tih vrijednosti nad „mekšim” društvenim vrijednostima naklonjen eliti u odnosu na skupine čiji se glas u društvu ne čuje. Ukazuje na moralnu odgovornost vrednovanja baštine kao čin davanja pozornice za identitet određenim skupinama u društvu – dok druge ostaju u sjeni.

Esencijalizam

U *esencijalističkom* pogledu na baštinu, stručnjaci koji su najupućeniji logično su ovlaštteni širiti *informacije* o baštini. Širenje ovih osnovnih informacija o baštini uvijek je sporedno u odnosu na samu baštinu – u najboljem slučaju ima status dokumentacije. Konstruktivistička ideja o baštini uključuje „priču o baštini” u „predmet baštine”: interpretacija baštine postaje sama baština (odnosno njezin dio), čak i ako je subjektivna i kontradiktorna.

Kada se WAAT filmsku platformu vidi kao dio pregovora o baštini, perspektiva stvaratelja postaje važna; ideja nije širiti informacije o baštini, već interpretacije, vrijednosti koje su relevantne za određene skupine. Predstavljanjem svoje uloge i perspektive kao autora dijela šire rasprave pozivamo druge da učine isto i doprinesu „stvaranju” baštine koje smo i mi dio. Stvaratelj filmova ima mnogo mogućnosti da naglasi (ili prikrije) svoju ulogu autora.

Struktura obuke, eksperimenti i rezultati

Obuka se fokusirala na dva elementa: vrednovanje baštine i prevođenje te baštine u videozapis kroz koncepte iz vizualne antropologije. Od sudionika je prethodno zatraženo da predaju (svaka partnerska organizacija) opis predmeta od posebnog značaja za njih, zajedno s fotografijom.

Prvi dan obuke sastojao se od uvoda, nakon čega je uslijedilo predavanje Marieke van der Duin iz Quiosqa o trenutačnim pogledima na baštinu. Obuhvaćalo je kriterije i metode za stvaranje kategorizacije baštine, ilustrirano na različitim slučajevima. Sudionici su uzeli predmet koji su opisali, na njega su primijenili metodu instrumenta za vrednovanje i na kraju dana predstavili rezultate svoje kratke istrage.

Drugi dan održano je predavanje Annebel Huijboom, autorice dokumentarnog filma iz Amsterdama koja predaje na Umjetničkom sveučilištu u Amsterdamu. Govorila je o vizualnoj antropologiji i načinu na koji stvaratelji filma mogu izraziti (ili sakriti) vlastitu perspektivu, nakon čega je uslijedila sesija pitanja i odgovora između Huijboom i Van der Duin s ciljem pomaganja sudionicima da kombiniraju ideje o vrednovanju baštine s vizualnim slikama. Sudionici su dobili zadatak

izraditi vlastiti kratki videozapis (kraći od pet minuta) o predmetu baštine ili temi po njihovom izboru, uz zamolbu da koriste jedan od četiri pristupa pričanju priča koje je Huijboom navela u svom predavanju.

Ti su videozapisi predstavljeni i o njima se raspravljalo ujutro trećeg dana. Ispostavilo se da su svi stvaratelji filma koristili barem jedan od četiri koncepta koja je predstavila Huijboom. Kvaliteta (tehnička ili narativna) videozapisa pokazala je znatne razlike, a mnogi su sudionici istaknuli poteškoće s kojima su se susretali u različitim fazama produkcije.

Obuku je zaključila Marieke van der Duin objašnjenjem dvaju daljnjih konceptata koji bi mogli poslužiti kao putokaz i inspiracija za izradu videozapisa povezanih s baštinom: prvo, ideja kulturne biografije, koristeći metafore za povezivanje povijesti sa suvremenim iskustvom; i drugo, ideja autoriziranog baštinskog diskursa (eng. *authorized heritage discourse*, AHD), razumijevanja isključujućeg učinka određenih baštinskih vrijednosti, posebno u odnosu na nacionalni identitet.

Sudionici su na kraju obuke razgovarali o svojim cjelokupnim iskustvima tijekom obuke i o svom sudjelovanju u projektu WAAT. ■

WAAT projekt pratite na:

- ♦ <http://www.waatproject.eu/>
- ♦ <https://www.facebook.com/WAATproject/>
- ♦ <https://twitter.com/waatproject>

SAZNAJTE VIŠE

- ♦ Bazelmans, J.G.A. 2006. "Value and Values in Archaeology and Archaeological Heritage Management: A Revolution in the Archaeological System." *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek* 46 (2006): 13–25.
- ♦ HeumannGurian, Elaine. 1999. "What is the Object of this Exercise? A Meandering Exploration of the Many Meanings of Objects in Museums." *Humanities Research* 8 (1): 25–36.
- ♦ Russell, Roslyn, and Kylie Winkworth. 2009. *Significance 2.0: A Guide to Assessing the Significance of Collections*. Collections Council of Australia Ltd.
- ♦ Smith, Laurajane. 2006. *Uses of Heritage*. New York: Routledge.
- ♦ Smith, Laurajane. 2011. *All Heritage is Intangible: Critical Heritage Studies and Museums*. Amsterdam: Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.
- ♦ Versloot, Anne, ed. 2014. *Assessing museum collections. Collection Valuation in Six Steps*. Amersfoort: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Djevojke iz Volendama

Baština uvijek ima svoje autore i razmišljanje o autorstvu ključno je za projekte predstavljanja baštine. Fotografija prikazuje djevojke iz nizozemskog sela Volendam u posjetu obnovljenom ribarskom selu u Zuiderzeemuseum, muzeju na otvorenom. ©Marieke van der Duin, 2012.

Vjetrenjača Burum

Vrijednost je specifična za baštinske zajednice: nakon razornog požara mještani su se borili za status spomenika replike vjetrenjače u Burumu iz 18. stoljeća. Foto: Rijksmonumenten.nl, 112kollum.nl, nieuwsuitkollum.nl.

